

CHÍNH SÁCH ĐỐI NGOẠI CỦA LIÊN BANG NGA HIỆN NAY

– NHỮNG THÁCH THỨC VÀ HƯỚNG TRIỂN KHAI

Ths. Chúc Bá Tuyên

Học viện Chính trị - Hành chính khu vực III

Trong 2 nhiệm kỳ tổng thống trước đây, ông Putin đã có công lớn đưa nước Nga thoát khỏi cuộc khủng hoảng toàn diện về kinh tế, chính trị-xã hội và sự giảm sút về thực lực quân sự trong suốt một thập niên kể từ sau khi Liên Xô tan rã. Do đó, việc ông Putin giành chiến thắng trong cuộc bầu cử ngày 4/3/2012 và trở lại làm Tổng thống của Liên bang Nga được phần lớn cử tri Nga kỳ vọng, đó là: Ông có khả năng duy trì được trật tự xã hội; Mang lại đời sống thịnh vượng cho người dân; Không ngừng nâng tầm vị thế của Nga trên trường quốc tế. Tuy nhiên, những biến động của tình hình thế giới và ngay trong nước Nga những năm gần đây đang đặt ra cho chính quyền của Tổng thống Putin không ít khó khăn, thách thức.

1. Những khó khăn, thách thức

1.1. Ở trong nước

Trước hết, Tổng thống Putin sẽ phải có giải pháp hợp lý để vực lại nền kinh tế đang gặp rất nhiều khó khăn và thực hiện được kế hoạch đã đặt ra trong chiến dịch tranh cử tổng thống vừa qua với những mục tiêu kinh tế to lớn đó là: Xây dựng một nền kinh tế mới cho đất nước có cơ sở hạ tầng tốt và nền công nghiệp có khả năng cạnh tranh, dịch vụ

phát triển và nền nông nghiệp hiệu quả trên cơ sở công nghệ hiện đại và thành lập một số trường đại học tầm cỡ thế giới có thể đầu tư lớn cho các nghiên cứu khoa học như là cơ sở cho nền kinh tế dựa trên công nghệ; và Đến năm 2020, nước Nga vươn lên nhóm 5 nền kinh tế lớn nhất thế giới, với GDP bình quân đầu người đạt 35.000 USD, vượt các nước như Pháp và Italia¹. Đồng thời, ông Putin cũng phải thực hiện cam kết đến cuối năm 2012 sẽ dỡ bỏ mọi rào cản để tạo điều kiện thuận lợi cho hoạt động kinh doanh.

Mặt khác, sự phân hóa giàu nghèo và giải quyết thế nào để giảm bớt khoảng cách giàu nghèo cũng là một thách thức to lớn đối với chính quyền Putin, mặc dù không phải bây giờ vấn đề này mới được đặt ra. Số liệu thống kê cho thấy, sự chênh lệch giàu nghèo giữa các nhóm dân cư, giữa các vùng miền ở nước Nga là rất lớn. Năm 2009, 10% những người thu nhập cao nhất đạt 30,4% tổng thu nhập quốc dân (nửa đầu năm 2008 đạt 30,5%), còn với 10% những người thu nhập thấp nhất chỉ đạt 1,9% tổng thu nhập. Hiện nay, khoảng cách thu nhập giữa 10% số

¹ TTXVN, “Con đường trời đầy đầy trắc trở của nước Nga”, Tài liệu tham khảo đặc biệt, ngày 08/04/2012, tr. 12.

người giàu nhất và 10% số người nghèo nhất ở thủ đô Mátxcova đã lên tới khoảng 29 lần và giữa các địa phương là khoảng 20 lần². Rõ ràng, nếu chính quyền Putin không có sự điều chỉnh chính sách kinh tế hợp lý thì trong thời gian tới sự chênh lệch giàu nghèo ở Nga sẽ còn tăng lên. Bởi lẽ, sự bất ổn của nền kinh tế, của thị trường lao động sẽ đẩy những người thất nghiệp và những người lao động nghỉ phép bắt đầu đổ vào nhóm những người thu nhập thấp. Điều này cũng làm cho sự chênh lệch về thu nhập giữa người giàu và người nghèo tăng lên.

Hơn nữa, một thách thức lớn nữa mà không chỉ tân Tổng thống Putin, mà cả hệ thống chính trị Nga đang phải đối mặt là tệ tham nhũng hiện đã và đang ở mức đáng báo động. Một con số thống kê gần đây cho thấy, các khoản hối lộ dưới mọi hình thức tại Nga chiếm tới hơn 15% GDP. Năm 2010 có đến 8.000 vụ tham nhũng và 720 công chức phải ra tòa, trong đó đa số là công chức cấp thấp; có khoảng 1.300 cán bộ của các cơ quan bảo vệ pháp luật đã nhận tội vì nhận hối lộ. Tổ chức Minh bạch Quốc tế xếp Nga ở vị trí 154/176 quốc gia trong bảng xếp hạng về tham nhũng, trên Yemen và Cộng hòa Trung Phi. Cùng với đó là tình trạng quan liêu. Nga hiện đang xếp thứ 120 trong bảng xếp hạng của Ngân hàng Thế giới (WB) về mức độ thoải mái trong kinh doanh. Trung bình phải mất 281 ngày để được nối điện và 423 ngày

để có một giấy phép xây dựng³. Do đó, các tập đoàn đa quốc gia đầu tư ở Nga chủ yếu vào ngành mỏ và khoáng sản nặng, còn các nhà đầu tư lâu dài vào cơ sở hạ tầng và dịch vụ, với công nghệ hiện đại cùng với các kỹ năng quản lý tiên tiến thì lại có xu hướng đầu tư vào Trung Quốc và Braxin... Hơn thế, hậu quả của chế độ tham nhũng, quan liêu ở Nga còn làm thui chột những sáng kiến mới, đồng thời cũng khiến những nhà kinh doanh lớn của Nga có xu hướng di cư sang Mỹ, châu Âu hoặc Israen... để đầu tư. Đây cũng là một vấn đề lớn đòi hỏi chính quyền Putin phải có ngay những biện pháp hữu hiệu để hạn chế tình trạng này. Chính Tổng thống Putin cũng đã từng thừa nhận: *“Bộ máy quốc gia ngày nay ở chừng mực rất lớn là chế độ quan liêu, tham nhũng, nó không có động lực tìm kiếm tích cực thay đổi chứ đừng nói đến có động lực tìm kiếm phát triển với tốc độ nhanh”*⁴.

Thêm vào đó, tâm lý chống lại Chính phủ đang nổi lên xuất phát từ nhiều vấn đề. Trải qua nhiều năm tương đối ổn định đã dẫn đến một tâm lý về an ninh chính trị, xã hội và kinh tế trong một số người Nga rằng, đất nước không cần một “vị cứu tinh” như Tổng thống Putin nữa. Giá năng lượng tăng cao trong một thời gian dài và nền kinh tế Nga đang mạnh lên đã tạo ra một tầng lớp trung lưu mới, một điều mà trước đây chưa từng có ở Nga. Hơn nữa, nhiều người trưởng thành

2

http://www.baodantoc.vn/index.php?option=com_content&view=article&id=5856:putin-va-cng-lnh-xay-dng-nc-nga-mi&catid=92:quc-t&Itemid=273

3

<http://tuanvietnam.vietnamnet.vn/2012-02-02-thuong-hieu-va-trien-vong-thuc-day-kinh-te-nga>

⁴ TTXVN, “Con đường trời dậy đầy trắc trở của nước Nga”, Tài liệu tham khảo đặc biệt, ngày 08/04/2012, tr. 9.

hiện nay không được nuôi dưỡng dưới chế độ Liên bang Xô viết hoặc trong những năm nổi loạn ngay sau sự sụp đổ của Liên bang này. Một loại chủ nghĩa dân tộc cực đoan cũng đã nổi lên trên khắp nước Nga dẫn đến có nhiều người Nga không quan tâm đến một chính phủ cân bằng. Chính phủ của Putin lại không lường trước được những thay đổi này trong những năm gần đây nên đã dẫn đến sự bất đồng trong nội bộ Đảng Nước Nga Thống nhất và tâm lý chống Chính phủ tiếp tục nổi lên.

Có thể nói, những thách thức nêu trên chỉ là một số vấn đề nổi trội trong vô số các vấn đề từ bên trong đang đặt ra cho chính quyền của Tổng thống Putin cần phải giải quyết. Bên cạnh đó, chính quyền Nga lại đang phải đối mặt với những thách thức vô cùng lớn từ bên ngoài tác động vào.

1.2. Thách thức từ bên ngoài

Thách thức lớn nhất từ bên ngoài tác động đến chiến lược đối ngoại của chính quyền Putin hiện nay là sức ép từ Mỹ và phương Tây.

Trước hết, về chính trị, Mỹ và phương Tây đang ra sức gây sức ép lên chính quyền mới của Tổng thống Putin. Thực tế cho thấy, việc Putin quay trở lại Điện Kremlin là điều Mỹ và phương Tây không muốn nhìn thấy. Từ cuối năm 2011, khi Thủ tướng Putin chuẩn bị cho cuộc tranh cử vị trí tổng thống vào đầu năm 2012, Mỹ và một số nước khác đã lên tiếng sẵn sàng ủng hộ những người biểu tình chống chính phủ Nga. Sau cuộc bầu

cử Quốc hội Nga tháng 12/2011, các phương tiện truyền thông tuyên truyền rằng cơ quan giám sát bầu cử cáo buộc chính phủ Nga gian lận bầu cử đã được Mỹ tài trợ. Sau đó Ngoại trưởng Mỹ H. Clinton lên tiếng phản đối kết quả bầu cử mà theo đó đảng cầm quyền Nước Nga Thống nhất của Putin giành đa số ghế trong Duma, mặc dù trong cuộc bầu cử đó đảng này đã mất vị thế “đa số tuyệt đối” trong Duma và các đảng đối lập, đặc biệt Đảng Cộng sản gần như đã tăng gấp đôi sự hiện diện của mình. Một tuần lễ sau bầu cử Quốc hội, được sự cổ súy của Mỹ và phương Tây, các cuộc biểu tình phản đối sự gian lận bầu cử bắt đầu nổ ra, đỉnh điểm là cuộc biểu tình ngày 24/12/2011 ở thủ đô Mátxcova, với sự tham gia của 80.000 người - một trong những cuộc biểu tình lớn nhất tại Nga kể từ khi Putin lên nắm quyền⁵. Rõ ràng, Mỹ và phương Tây đang tận dụng sự biến động từ trong lòng nước Nga để khuếch trương quan niệm rằng Nga bất ổn định. Bộ Ngoại giao Mỹ và đại sứ mới của Mỹ tại Nga Michael McFaul đã không che giấu sự ủng hộ của họ đối với các phong trào chống đối. Bộ Ngoại giao Mỹ đã công bố tài trợ cho một số nhóm, McFaul đã gặp thủ lĩnh của phe đối lập và những người biểu tình này ngay trong tuần đầu tiên đặt chân đến Mátxcova làm đại sứ⁶. Đặc biệt, khi ông V.Putin đã đắc cử tổng thống trong vòng bầu cử đầu tiên, Tổng thống Mỹ Barack Obama cũng là người gửi

⁵ TTXVN, “*Bức tranh chính trị đang thay đổi của nước Nga*”, Tài liệu tham khảo đặc biệt, ngày 12/02/2012, tr. 2.

⁶ Nt, tr. 15.

lời chúc mừng ông muộn hơn so với nguyên thủ nhiều quốc gia khác. Hơn nữa, “đội quân thứ 5” của Oasinhton ở Nga còn kích động các lực lượng đối lập ở Mátxcova tẩy chay lễ nhậm chức của chủ nhân mới của Điện Kremli. Chưa hết, ngày 9-5-2012, Bộ trưởng Ngoại giao Mỹ Hilary Clinton còn ra tuyên bố tỏ ý “lo ngại về việc Nga sử dụng vũ lực đối với các thành viên tham gia cuộc biểu tình ở Mátxcova” đúng vào ngày ông V.Putin tuyên thệ nhậm chức. Điều này cho thấy, Mỹ và các nước phương Tây đang cố gắng sử dụng đến mức tối đa lực lượng đối lập chống Chính phủ trong lòng nước Nga, gây mất ổn định để định hình quan điểm đối với Nga ở nước ngoài, đồng thời buộc Nga phải tập trung vào giải quyết các vấn đề nội bộ hơn là sự tái nổi lên của nước này.

Thứ hai, về kinh tế, Mỹ và các nước phương Tây đang mở rộng hợp tác kinh tế với các nước thành viên Cộng đồng Các quốc gia độc lập (SNG) thông qua viện trợ tài chính, công nghệ, đào tạo nhân lực... mục đích là nhằm lôi kéo các nước này ra khỏi ảnh hưởng của Nga. Rõ nhất là việc Mỹ và phương Tây đưa ra sáng kiến nợ (PPTE). Về lý thuyết là nhằm mục đích giảm gánh nặng nợ nần và nghèo khổ ở Curoguxtan, nhưng trên thực tế, nhờ viện trợ có điều kiện (điều kiện ngặt nghèo do Quỹ Tiền tệ quốc tế và Ngân hàng Thế giới đặt ra nhằm lành mạnh hóa nền kinh tế và xóa bỏ vai trò của Nhà nước trong nền kinh tế), phương Tây tìm cách áp đặt hình mẫu chính trị nhằm đưa nước này thoát khỏi sự bảo trợ của Nga. Mặt

khác, Mỹ và phương Tây còn sử dụng các biện pháp ngăn cản sự phát triển của Nga để làm chậm lại tiến trình nước này trở lại là cường quốc kinh tế lớn, bằng việc đề ra các giải pháp năng lượng thay thế hệ thống đường ống của Nga, hoặc kìm hãm Nga gia nhập Tổ chức Thương mại thế giới (WTO) (hiện nay Nga vẫn chưa gia nhập tổ chức này do Mỹ và Grudia phủ quyết). Một biện pháp nữa mà phương Tây đưa ra là áp đặt hình mẫu không thích hợp với bối cảnh kinh tế vĩ mô của Nga, làm rối loạn triển miên hoạt động của Nhà nước khiến vai trò Nhà nước bị suy giảm một cách đáng lo ngại, đồng thời thu lại những cam kết đầu tư vào Nga nhằm mục đích ngăn cản kế hoạch tư nhân hóa và hiện đại hóa nền kinh tế mà Tổng thống Putin đã đề ra.

Thứ ba, về phương diện chiến lược, Mỹ và NATO đã và đang tiến hành bao vây và cô lập Nga về quân sự. Các căn cứ hay cơ sở hạ tầng quân sự của phương Tây (trong đó của Mỹ là chủ yếu) được thiết lập một mặt trong vùng phụ cận của Nga (ở Curoguxtan, Udobêkixtan, Tátgikixtan...) và mặt khác, ở Đông Âu (mới đây là một căn cứ quân sự ở Côsôvô). Mục đích của Mỹ là muốn thiết lập một vùng kiểm soát đối với các nước cộng hòa thuộc Liên Xô trước đây có vai trò chiến lược và được coi là những nước trụ cột trong nhãn quan chốt chặt sự thống trị của Mỹ ở vùng Âu - Á (hay còn gọi là “trụ cột chiến lược” như cách nói của Brezinski)⁷. Hơn thế,

⁷ TTXVN, “Chiến lược bao vây Nga của NATO trong bối cảnh mới”, Tài liệu tham khảo đặc biệt, ngày 13/05/2012, tr. 4.

Mỹ và NATO còn có ý đồ làm suy yếu Nhà nước Nga cả ở chính nước Nga cũng như trong không gian hậu Xô viết xung quanh Nga. Ở bên trong nước Nga, Mỹ và phương Tây thông qua việc hỗ trợ không chính thức cho cả các phong trào ly khai và sắc tộc - tôn giáo lẫn các đảng phái đối lập để chia nhỏ không gian Nga. Ở vùng phụ cận (bên ngoài), phương Tây tìm cách tách Cộng đồng Các quốc gia độc lập khỏi sự thống trị của Nga: Một mặt bằng chiến lược hỗ trợ các nước thù địch với Nga như Grudia, Ucraina, Adécbaïdan hay các nước không có lập trường rõ ràng như Curoguxtan, Udobêkixtan; Mặt khác, với chiến lược gây sức ép đối với ảnh hưởng của Nga bằng cách làm xói mòn các mối quan hệ kinh tế, chính trị và quân sự được thiết lập từ lâu giữa Nga và các nước cộng hòa phụ cận.

Như trên vừa phân tích, hiện tại nước Nga đang phải đối mặt với nhiều thách thức cả ở bên trong lẫn từ bên ngoài tác động vào. Việc phải giải quyết những vấn đề còn tồn đọng, những thách thức đối với Nga ít nhiều ảnh hưởng đến chiều hướng chính sách đối ngoại và chiến lược ngoại giao của chính quyền V. Putin.

2. Chiều hướng triển khai

Để vượt qua những thách thức trên, ngay sau khi tuyên thệ nhậm chức ngày 7/5/2012, Tổng thống Nga V. Putin đã ký 11 sắc lệnh trình bày những nội dung cơ bản của chủ trương chiến lược phát triển nước Nga trong nhiệm kỳ tới. Theo đó, hướng then chốt trong các hoạt động đối ngoại của

Nga là: Tăng cường quan hệ hợp tác với các nước thuộc SNG, thúc đẩy liên kết Á - Âu trong khuôn khổ Liên minh thuế quan và không gian kinh tế thống nhất với mục tiêu đến ngày 1/1/2015 sẽ xây dựng Liên minh kinh tế Á - Âu; Xây dựng một hệ thống an ninh công bằng và không thể tách rời trong không gian Châu Âu - Đại Tây Dương trên cơ sở luật pháp quốc tế; Đẩy mạnh cơ chế hợp tác Nga - Trung được tạo ra bởi Hiệp ước song phương về quan hệ láng giềng thân thiện, hữu nghị và hợp tác được ký kết vào năm 2001; Tăng cường đối thoại với Nhật Bản và các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN),...

Hiện thực hóa mục tiêu kế hoạch đã đề ra, trong chuyến công du đầu tiên đến châu Âu từ 31/5 đến 2/6/2012, Tổng thống Putin đã thăm Bêlarút, Đức và Pháp. Tiếp đó, từ ngày 4 đến 8/6/2012, ông tiếp tục chuyến công du thứ hai thăm chính thức 3 nước châu Á (Trung Quốc và hai quốc gia Trung Á là Kádácxtan, Udobêkixtan). Việc Tổng thống Putin lựa chọn chọn đích đến là 3 quốc gia châu Âu và 3 quốc gia châu Á cho thấy, ông Putin đã không hề giấu diếm ý định tìm kiếm quan hệ sâu sắc hơn với châu Á và châu Âu nhằm tạo ra sự tương tác tích cực với cả hai châu lục này để duy trì chính sách đối ngoại “cân bằng Đông - Tây” và “quan hệ ngoại giao cân bằng” trong tương lai.

Có thể thấy, với những trọng tâm đề ra trong chiều hướng chiến lược đối ngoại của Nga như vừa nêu trên, mục tiêu thúc đẩy chính sách cân bằng Đông - Tây đã hiện rõ.

Theo đó, trọng tâm chiến lược đối ngoại mới của chính quyền Putin sẽ theo các hướng chính sau đây.

Tăng cường quan hệ hợp tác với các nước thuộc Cộng đồng các quốc gia độc lập (SNG), thúc đẩy việc xây dựng Liên minh Kinh tế Á- Âu

Tăng cường hợp tác với các nước thuộc SNG là ưu tiên hàng đầu trong chính sách ngoại giao mới của Liên bang Nga trong bối cảnh Mỹ đang gia tăng ảnh hưởng lên các nước này. Vấn đề địa chính trị có trọng tâm là kiểm soát Cộng đồng Các quốc gia độc lập đang diễn ra hết sức gay gắt giữa Nga và Mỹ. Đây là cuộc tranh giành ảnh hưởng thực sự ngay trong không gian lịch sử của Nga, gắn liền với tiến triển các liên minh và cán cân lực lượng ở vùng Âu - Á hậu Cộng sản. Nga hiểu rằng, muốn trở lại sân khấu thế giới với tư cách là cường quốc lớn trước hết cần phải nắm được Cộng đồng Các quốc gia độc lập, được mệnh danh là “Người lạ gần gũi” và khu sân sau lịch sử của nước này. Nga cũng hiểu rằng tăng cường vai trò trong vùng phần lớn sẽ quyết định khả năng tái nhảy vọt về mặt địa chính trị⁸.

Mục tiêu chiến lược trên đã được thể hiện trong bài phát biểu của Tổng thống Putin tại Duma Quốc gia Nga ngay sau lễ nhậm chức hồi đầu tháng 5/2012, trong đó khẳng định ưu tiên số một trong chiến lược đối ngoại của Nga là tăng cường liên kết

trong không gian hậu Xô viết và đưa Nga trở thành quốc gia đóng vai trò lãnh đạo và là trung tâm thu hút toàn bộ lực địa Á - Âu. Ngày 31/05/2012, Tổng thống V. Putin đã chọn Bêlarút là điểm đến mở đầu trong lộ trình công du nước ngoài đầu tiên. Cũng giống nguyên thủ các quốc gia khác, chuyến thăm nước ngoài đầu tiên thường có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, vì nó chứng tỏ định hướng chiến lược trong chính sách đối ngoại của quốc gia trong nhiệm kỳ tới. Tổng thống Nga V. Putin cũng không phải là ngoại lệ. Ông đã chọn Bêlarút, quốc gia láng giềng nằm trong không gian hậu Xô viết và là một trong những đồng minh quan trọng nhất đã từng ký kết với Nga Hiệp ước thành lập Nhà nước Liên bang Nga - Bêlarút vào tháng 12/1999 và sau đó thăm 2 quốc gia khác trong không gian hậu Xô viết là Udobêkixtan và Kádăcxtan, trong số các chuyến thăm đầu tiên. Điều này chứng tỏ không gian này có ý nghĩa quan trọng sống còn đối với sự phát triển và ổn định của nước Nga.

Một số nhà phân tích chính trị thế giới cho rằng, trong bối cảnh Liên minh Châu Âu (EU) siết chặt các biện pháp trừng phạt chính trị và kinh tế nhằm vào Bêlarút, chuyến thăm của nhà lãnh đạo số một nước Nga được coi như một bảo đảm đối với nước này trước những sức ép từ bên ngoài. Tuy nhiên, đây mới chỉ là một phần ý nghĩa của chuyến thăm. Mục đích cao hơn nằm ở tầm chiến lược. Bởi lẽ, Nga coi Bêlarút như bức tường thành tự nhiên làm chậm bước tiến của Tổ chức Hiệp ước Bắc Đại Tây Dương (NATO)

⁸ TTXVN, “Chiến lược bao vây Nga của NATO trong bối cảnh mới”, Tài liệu tham khảo đặc biệt, ngày 13/05/2012, tr. 6.

trong công cuộc Đông tiến, còn Bêlarút lại dựa vào Nga trong lĩnh vực kinh tế và ổn định chính trị trước con mắt "nhòm ngó" của phương Tây. Hơn nữa, Nga cùng với Bêlarút và Kadăcxtan đang xúc tiến thiết lập Liên minh Thuế quan - một không gian kinh tế thống nhất nhằm nâng cao khả năng cạnh tranh của hàng hóa ba nước, đồng thời tạo nòng cốt vững chắc cho Liên minh Kinh tế Á - Âu (cơ chế hợp tác kinh tế liên chính phủ theo kiểu Liên minh Châu Âu) vào năm 2015. Vì vậy, hoàn toàn dễ hiểu vì sao trong khi Tổng thống Nga chọn Bêlarút, Thủ tướng D. Métvêđép đã chọn Kadăcxtan cho chuyến công du nước ngoài đầu tiên trên cương vị mới. Rõ ràng, chiến lược đối ngoại của Nga trong nhiệm kỳ mới này đặt trọng tâm vào liên minh nhà nước chung nhằm tăng cường sức mạnh cho thế chân kiềng Nga - Bêlarút - Kadăcxtan, qua đó thu hút các nước khác trong không gian hậu Xô viết cùng tham gia, tạo ra một mô hình hợp tác kinh tế mới xuyên suốt từ Lisbon (Bồ Đào Nha) tới Vladivostok (Nga).

Tìm kiếm sự tương tác tích cực trong hợp tác với châu Âu

Bên cạnh các nỗ lực tăng cường liên minh kinh tế ở khu vực, để thực hiện chính sách ngoại giao cân bằng Đông - Tây và hiện thực hóa các mục tiêu phát triển kinh tế, Tổng thống Putin không thể bỏ qua khu vực châu Âu. Sở dĩ như vậy là vì, tăng cường hợp tác với các nước châu Âu, đặc biệt là những nước chủ chốt trong EU sẽ giúp Tổng thống Putin thực hiện được cùng lúc hai mục

tiêu: *Thứ nhất*, thực hiện được mục tiêu đã đề ra trong chiến lược phát triển kinh tế và hiện đại hóa đất nước; *Thứ hai*, hướng tới mục tiêu xây dựng một hệ thống an ninh công bằng và không thể tách rời trong không gian Châu Âu - Đại Tây Dương trên cơ sở luật pháp quốc tế.

Trong sắc lệnh về phát triển kinh tế, Tổng thống Putin đã đề ra các chỉ tiêu tăng trưởng đầy tham vọng là tạo ra 25 triệu việc làm chất lượng cao vào năm 2020, tăng tỷ trọng đầu tư lên 25% GDP vào năm 2015, tăng tỷ lệ sản phẩm công nghệ cao lên 1/3 GDP và tăng năng suất lao động lên 1,5 lần vào năm 2018. Để thực hiện được điều này rõ ràng Nga cần phải tăng cường hợp tác kinh tế với các đối tác lớn, trong đó đáng chú ý là Liên minh Châu Âu. EU hiện đang là đối tác thương mại lớn nhất của Nga, ngược lại Nga cũng là "bạn hàng" lớn thứ ba của EU. Vì vậy, việc Tổng thống Putin chọn hai nước Pháp và Đức (hai nền kinh tế đầu tàu của châu Âu) trong chuyến công du đầu tiên sau khi trở lại làm Tổng thống hàm chứa nhiều ẩn ý. Tại hai trạm dừng chân Pháp và Đức trong hai ngày từ 1 đến 2/6/2012, bên cạnh việc thảo luận các vấn đề quốc tế cùng quan tâm như khủng hoảng tại Syria và số phận chính trị của cựu Thủ tướng Ucraina Timôscô, Tổng thống Nga đã dành phần lớn nỗ lực và thời gian để tìm kiếm một sự tiếp cận lớn hơn đối với các thị trường năng lượng châu Âu, đồng thời vận động hành lang cho các doanh nghiệp Nga muốn tiếp cận với ngành công nghiệp ở châu Âu.

Việc Tổng thống Putin chọn thăm hai nền kinh tế đầu tàu châu Âu trong bối cảnh giữa hai quốc gia này đang nổi lên sự ganh đua vai trò lãnh đạo nhằm định hướng đường lối dẫn dắt EU ra khỏi khủng hoảng cũng ẩn chứa một hàm ý khác. Đó là việc ông muốn “lợi dụng” cuộc khủng hoảng nợ châu Âu để buộc Béclin và Pari dễ dàng chấp thuận các đề nghị của Nga hơn. Điều này được ông Fyodor Lykhanov - Tổng biên tập tạp chí "Nước Nga trong các vấn đề toàn cầu", nhận định: *"Ông Putin hy vọng trong bối cảnh khủng hoảng và bất ổn hiện nay, các nước lớn sẽ tìm kiếm sự ủng hộ nằm ngoài quỹ đạo quen thuộc của họ"*⁹.

Nhìn lại quá khứ, trong hai nhiệm kỳ tổng thống từ năm 2000 đến 2008, ông Putin từng xây dựng các mối quan hệ rất tốt đẹp với Tổng thống Pháp Jacques Chirac cũng như với Thủ tướng Đức Gerhard Schröder. Việc tạo dựng các liên minh lợi ích với hai trụ cột của EU đã giúp hình thành một số chiến lược quan trọng của Nga ở châu Âu, đó là hạn chế tư tưởng chống Nga, làm chậm lại quá trình Đông tiến của phương Tây, xây dựng được các mối đồng thuận chống lại một số chính sách của Mỹ, chẳng hạn như cuộc chiến vào Iraq. Tuy nhiên, khi trở lại cương vị Tổng thống Nga năm 2012, ông Putin đang phải đối mặt với một châu Âu có nhiều điểm khác, trong đó gần như toàn bộ các bạn bè thân thiết của ông đã rời khỏi chính trường. Các

cử tri đã loại bỏ 2/3 các chính phủ châu Âu từng có chính sách thân thiện với Nga¹⁰. Vì vậy chiến thuật sử dụng các mối quan hệ cá nhân của ông Putin để giúp tăng vị thế của Nga ở châu Âu dường như đã lỗi thời. Lẽ dĩ nhiên, những thay đổi ở châu lục này đòi hỏi ông Putin phải thay đổi chiến thuật đối với các đối tác châu Âu. Chuyến trở lại Béclin và Pari lần này của Tổng thống V. Putin cũng không ngoài mục tăng cường hợp tác với từng thành viên riêng lẻ của Liên minh Châu Âu (EU) thay vì với toàn Khối.

Rõ ràng, trước một cỗ máy châu Âu đang rệu rã vì nợ công và tồn tại nhiều chia rẽ, ông Putin đã rất khôn khéo khi chọn cách tiếp cận “xé lẻ” với từng thành viên EU để đảm bảo các lợi ích kinh tế của mình. Vì vậy, cũng không có gì phải bàn cãi khi có nhận định cho rằng, tăng cường hợp tác với từng thành viên EU thay vì với toàn Khối là điểm nổi bật trong chính sách đối ngoại của Nga những năm tới.

Phát triển quan hệ đối tác hợp tác chiến lược với Trung Quốc

Phát triển quan hệ đối tác hợp tác chiến lược Nga - Trung là một trong những ưu tiên chính sách của Nga hiện nay. Việc Tổng thống Putin thực hiện chuyến thăm tới Trung Quốc, kết hợp tham dự Hội nghị Thượng đỉnh Tổ chức Hợp tác Thượng Hải (SCO) trong ba ngày từ 5 đến 7/6/2012, ngay sau khi nhậm chức đã nói lên điều đó.

⁹ Nước Nga hướng tới chính sách cân bằng Đông - Tây, <http://dantri.com.vn/c36/s36-603822/nuoc-nga-huong-toi-chinh-sach-can-bang-dong-tay.htm>

¹⁰ TTXVN, *Chiến lược của Tổng thống Putin ở châu Âu*, Tài liệu tham khảo đặc biệt, ngày 16/05/2012, tr. 4.

Mặc dù Tổng thống Putin tới Trung Quốc với vai trò tham dự Hội nghị Thượng đỉnh SCO, nhưng mặt khác ông cũng muốn nhân cơ hội này để thực hiện chuyến thăm cấp nhà nước tới Bắc Kinh. Mục đích của ông là tái khẳng định mong muốn duy trì quan hệ trên cơ sở “Hiệp ước hợp tác láng giềng hữu nghị” mà hai bên đã ký kết năm 2001, khi ông mới lên làm tổng thống ở nhiệm kỳ đầu tiên. Điều này đã được ông thể hiện trong mục tiêu chiến lược đối ngoại của Nga thời gian tới: “*Sẵn sàng cùng Trung Quốc cố gắng tăng thêm hơn nữa niềm tin chiến lược, duy trì xu thế trao đổi cấp cao, khơi sâu hợp tác thực chất trong các lĩnh vực, đưa quan hệ đối tác hợp tác chiến lược Trung - Nga tiến lên*”¹¹.

Thời gian qua, quan hệ Trung - Nga bước vào thời kỳ tốt đẹp nhất trong lịch sử, nó được thể hiện ở việc hai nước không ngừng tăng cường sự tôn trọng và lòng tin về chính trị, tích cực tìm kiếm cùng có lợi và cùng thắng lợi về kinh tế, chú trọng việc dựa vào nhau và phối hợp với nhau về an ninh, thúc đẩy trao đổi và học hỏi về nhân văn, chiều rộng của lĩnh vực hợp tác, chiều sâu và tầm cao hợp tác giữa các bên đều đang không ngừng mở rộng. Trong chuyến thăm Trung Quốc vừa qua của Tổng thống Nga Putin, hai bên đã nhất trí tiếp tục coi phát triển quan hệ song phương là một trong những phương hướng ưu tiên chủ yếu của ngoại giao mỗi nước. Tại cuộc gặp với Chủ

tịch Trung Quốc Hồ Cẩm Đào, Tổng thống Putin nhấn mạnh: “*Nga và Trung Quốc có lợi ích đồng nhất trong nhiều lĩnh vực, cả về kinh tế, tài chính, công nghệ, văn hóa và các vấn đề quốc tế...*” và “*Trung Quốc và Nga có “mối quan hệ đặc biệt”, và “đây không chỉ vì chúng ta là nước láng giềng của nhau, mà còn vì những nhiệm vụ chung, vấn đề chung mà chúng ta đang giải quyết, chúng ta có sự đồng thuận đối với nhiều vấn đề trong cộng đồng quốc tế*”¹².

Thực tế cho thấy, về kinh tế, trong chuyến thăm Trung Quốc của Tổng thống Putin, Nga và Trung Quốc đã ký 12 thỏa thuận về ngoại giao và kinh tế nhằm thúc đẩy thương mại song phương, đồng thời ký thỏa thuận thành lập Quỹ Đầu tư chung trị giá 4 tỷ USD. Hai bên cũng đề ra quyết tâm nâng kim ngạch trao đổi hàng hóa song phương từ mức 80 tỷ USD/năm hiện nay lên 100 tỷ USD vào năm 2015 và 200 tỷ USD vào năm 2020. Về chính trị, an ninh, sau chuyến thăm Trung Quốc của Tổng thống Putin, Nga và Trung Quốc đã cùng nhau phối hợp nhịp nhàng trong việc giải quyết các vấn đề quốc tế như: các vấn đề liên quan tới tình hình Trung Đông - Bắc Phi, vấn đề Xyri và Ápganixtan, chương trình hạt nhân Iran và vấn đề hạt nhân trên bán đảo Triều Tiên, cũng như trong nỗ lực xây dựng thế giới đa

¹¹TTXVN, “*Đặc trưng và xu thế mới trong quan hệ Trung-Mỹ-Nga hiện nay*”, Tài liệu tham khảo đặc biệt, ngày 5/06/2012, tr. 9.

¹²TTXVN, “*Đặc trưng và xu thế mới trong quan hệ Trung-Mỹ-Nga hiện nay*”, Tài liệu tham khảo đặc biệt, ngày 15/06/2012, tr. 8.

cực. Nga cũng đã thuyết phục Trung Quốc ký kết thỏa thuận ghi nhớ về việc tăng cường hợp tác an ninh giữa Tổ chức Hiệp ước Thượng Hải (SCO) và Tổ chức Hiệp ước An ninh tập thể (CSTO), tạo nên một liên minh hợp tác an ninh quân sự rộng lớn bao gồm hầu hết các nước SNG và Trung Quốc. Báo chí Nga còn gọi đây là một NATO Nga - Trung, một liên minh quân sự, chính trị “sẽ vươn lên thách thức NATO không chỉ ở Trung Á mà trên toàn khu vực Á - Âu” trong bối cảnh EU mở rộng sang phía Đông, NATO chèn ép không gian hậu Xô viết của Nga.

Nhận định về vấn đề này, Giám đốc Học viện Ngoại giao thuộc Bộ Ngoại giao Nga Eugeny Bazhanov đã đánh giá, chuyến thăm Trung Quốc của ông Putin mang rất nhiều ý nghĩa. Trong chuyến thăm này, Nga tái khẳng định mong muốn duy trì quan hệ hiện có với Trung Quốc và xếp Trung Quốc vào diện ưu tiên trong chính sách ngoại giao của mình trong chính sách đối với các nước Châu Á - Thái Bình Dương¹³.

Ngoài ra, Nga cũng đang xây dựng một mô hình tương tác với Nhật Bản, đưa vấn đề quan hệ kinh tế tách riêng với vấn đề tranh cãi lãnh thổ. Nga cũng đang bắt đầu những biện pháp quay trở lại Đông Nam Á và thận trọng trong việc giải quyết cuộc khủng hoảng đang bùng nổ ở Trung Đông, phối hợp chặt

chẽ với Trung Quốc tại Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc bỏ phiếu phủ quyết đối với các lệnh trừng phạt mới chống lại Xyri. Đối với Mỹ, Nga dành sự chú ý nhiều hơn trong quan hệ với Mỹ nhằm duy trì hợp tác ổn định và có thể dự báo được trên cơ sở các nguyên tắc bình đẳng, không can thiệp công việc nội bộ và tôn trọng lợi ích của nhau nhằm đưa hợp tác giữa hai nước lên tầm cao chiến lược mới.

Tóm lại, có thể thấy, sau khi trở lại làm tổng thống Nga, ông Putin tiếp tục theo đuổi chính sách đối ngoại “cân bằng Đông - Tây”. Tuy nhiên, trước những biến đổi của tình hình thế giới, những khó khăn, thách thức từ trong nước và sức ép từ bên ngoài, Tổng thống Putin đã có những điều chỉnh mới. Điều này thể hiện rõ trong công bố về chiều hướng chính sách đối ngoại, cũng như trong việc lựa chọn những nước đến thăm trong chuyến công du nước ngoài đầu tiên của ông trên cương vị tổng thống. Liệu chính quyền Putin có thành công với những điều chỉnh của mình hay không câu trả lời vẫn đang còn ở phía trước. Nhưng những thành công bước đầu mà ông Putin và nước Nga gặt hái được trong thời gian gần đây đã phần nào chứng minh sự lựa chọn chiều hướng chiến lược đối ngoại mới của ông Putin và những người cộng sự của ông đang đi là đúng.

¹³ <http://www.sggp.org.vn/thegioi/2012/6/290402/>